

معماری منظر در پرتغال

«خاوتو نونش» نماینده نسل اول معماران منظر

نکته اول؛ زمان و منظر است. نونش همواره تلاش می کند که چگونگی خلق منظر را با استفاده از ابزار زمان و گذر آن نشان دهد. وی با تأکید بر تفاوت کار معمار منظر با کار معمار، حضور پرنسپل زمان را در پروژه‌های معماری منظر عامل مهم این تفاوت معرفی می کند و نه تنها پروژه معماری منظر را برخلاف پروژه‌های معماری، کاری ایستا نمی داند، بلکه توجه به تغییر و تحول پروژه در طول زمان را عاملی مهم در موفقیت یک پروژه منظر معرفی می کند. در واقع نونش، رابطه انسان با منظر را علاوه بر یک رابطه بصری و ادراکی، یک رابطه زمانی نیز می داند و در پروژه‌هایش این جنبه از منظر را به صورت‌های مختلف مورد تأکید و توجه قرار می دهد.

نکته دوم؛ تأکید بر منظر به عنوان مجموعه‌ای از نشانه‌ها است که در طول دوران گذشته در کنار هم و شکل گرفته‌اند و فعالیت ما در امروز نیز باعث افزودن نشانه‌ای بر این نشانه‌ها برای آینده است. نکته سوم؛ تأکید بر تفاوت ذات عناصر و مصالح طبیعی با عناصر و مصالح مصنوعی است و تلاش می کند تا با در کنار هم قراردادن این دو تضاد، تفاوت آنها را به رخ کشد.

ورود پرتغال به اتحادیه اروپا و تحولات ناشی از آن زمینه‌ای را فراهم آورد تا شرکت‌ها و معماران منظر پرتغالی تجربه‌های وسیعی در سطح بین‌الملل را تجربه کنند. در این بین، خاوتو نونش و شرکتش این بخت را داشته‌اند تا در پروژه‌های مهم قرن شرکت داشته باشند. پروژه‌های بلندپروازانه ملی در بازسازی شهری اسپو ۹۸ لیسبون (پارک شهری Tejo)، پورتو ۲۰۰۱ پایتخت فرهنگی اروپا (بازننده‌سازی باغ تاریخی) و رویوداد فوتبال یورو ۲۰۰۴ (استادیوم جدید Light). با گسترش روابط بین‌المللی پرتغال، نونش در فعالیت‌ها و پروژه‌های مختلف در سطح جهان نیز درگیر شد. اولین رقابت بین‌المللی که PROAP در آن شرکت جست، مربوط به سال ۱۹۹۷ در واترلو بلژیک بوده است. از سال ۲۰۰۱ حضور بین‌المللی این شرکت در پی برنده شدن در مسابقات بین‌المللی، که اولین آنها مربوط به پارک فورلانینی در میلان ایتالیا بوده است، و با پروژه‌هایی مثل پارک آلامیلو در سویل اسپانیا و پارک فررا در ایتالیا ادامه یافت و نونش و شرکت او نیز حضور بین‌المللی خود را افزایش داده و در حال توسعه پروژه‌های بزرگ‌مقیاسی در ایتالیا، انگولا، بلژیک، اسپانیا، مادیرا، آزر، الجزایر، لیبی و لبنان است و در نقاط مختلف جهان به اجرا و تمرین نظریات خاص خود می پردازد.

نونش در کنار حجم وسیع فعالیت‌های حرفه‌ای خود، حضوری فعال در محافل آکادمیک معماری منظر نیز دارد. وی از سال ۱۹۹۲ تاکنون به عنوان استاد دانشگاه صنعتی لیسبون و استاد مدعو و ثابت در دانشگاه‌های هاروارد (Harvard)، دانشگاه جیرونا (Girona)، مدرسه عالی معماری بارسلون، مؤسسه دانشگاهی معماری ونیز، دانشگاه پلی‌تکنیک میلان، دانشگاه پلی‌تکنیک تورینو، مؤسسه لودویگ کویارونیل (Roma Ludovico Quaronil) و دانشکده معماری آگرو (Alghero) فعالیت داشته است. در عین حال در فرایندهای پژوهشی از جمله تولید مقاله‌های علمی و کاربردی و آرایه آنها در کنفرانس‌های بین‌المللی و انتشار کتب و مقالات مختلف در گسترش و معرفی رویکرد خود در معماری منظر نیز گام‌های مؤثری برداشته است ■

پرتغال کشوری است کوچک در غرب اروپا که اگرچه جزو مکاتب پیشرو و قدیمی معماری منظر اروپا (از جمله مکتب فرانسه و آلمان) به شمار نمی‌رود، ولی در دهه‌های اخیر با درس‌گیری از آنها و حرکت نوین معماران منظر موج نوی خود، زبان اختصاصی منظر خود را پیدا می‌کند. امروز شرکت‌های بزرگ معماری منظر در پرتغال، حضوری فعال و موفق در پروژه‌های منظر در سطح جهانی دارد.

معماری منظر در پرتغال به نوعی به واسطه گرایش‌های نظری پروفیسور کالدرا کابرا (Caldeira Cabral)، بنیانگذار این رشته در پرتغال، به مکتب معماری منظر آلمان تمایل دارد. وی علاوه بر پایه‌گذاری نخستین کلاس‌های معماری منظر در دانشگاه صنعتی لیسبون، آموزش‌های عملی نیز برقرار کرد. برقراری نظم تکنیکی در معماری منظر پرتغال، مدیون فعالیت‌های مستمر و گرایش‌های سبکی وی می‌باشد. روند پیشرفت رشته و حرفه معماری منظر در پرتغال با فعالیت‌های پروفیسور روبرتو تلس (Robeiro Telles) (از دانشگاه اوورا (Evora) و پروفیسور سوسا. د. کاماراس (Sousa de Camara's)) از مؤسسه کشاورزی لیسبون، شرایطی را برای جامعه معماران منظر این کشور فراهم آوردند تا جایگاه ویژه خود را در سطح ملی و بین‌المللی بدست آورند. در این میان، نقش معماران منظر نسل اول و شاگردان آنها در پیشبرد این رشته و شکل‌گیری حرفه در این ناحیه از اروپا قابل توجه است. خاوتو نونش و شرکت PROAP از فعال‌ترین گروه‌های نسل اول در سطح ملی و بین‌المللی به شمار می‌روند.

خاوتو نونش در سال ۱۹۶۰ در پرتغال به دنیا آمد و مدرک معماری منظر خود را در سال ۱۹۸۵ از مؤسسه کشاورزی دانشگاه صنعتی لیسبون دریافت کرد و تحصیلات تکمیلی خود را در زمینه معماری منظر در ۱۹۹۶ در مدرسه عالی معماری بارسلون و سپس دانشگاه پلی‌تکنیک کاتالونیا ادامه داد.

نونش با تأسیس شرکت PROAP (به همراه پنج تن دیگر از معماران منظر پرتغالی) در سال ۱۹۸۹ در کنار شرکت‌های مهمی چون Topiaris و Global-Arpa با سابقه‌ای در حدود ۵۰ سال، جزو نسل اول معماران منظر پرتغال به شمار می‌رود؛ معمارانی که از یک سو با تکیه بر آموزه‌های پروفیسور کالدرا و نظم متأثر از مکتب آلمان و از سوی دیگر با بهره‌گیری از پیوستن پرتغال به جامعه اقتصادی اروپا و فرصت‌های ناشی از این ورود، تعریفی نوین از حرفه معماری منظر در پرتغال را آرایه دادند.

استودیوی معماری منظر PROAP با گروه وسیعی از افراد حرفه‌ای، در سطوح متفاوت تخصصی منظر فعالیت می‌کند و نونش به عنوان مدیر بین‌المللی، مسئول هدایت راهبردی و اجرایی سه دفتر بین‌المللی شرکت PROAP در لیسبون (پرتغال)، لواندا (آنگولا) و ترویزو (ایتالیا) است. وی همچنین طرح‌های خلاقانه و مفهومی شرکت PROAP را هدایت کرده و جهت‌گیری استراتژیک فرایندهای پژوهشی را تعریف می‌کند.

در آغاز، رویکرد خاوتو نونش در برخورد با پروژه‌های معماری منظر از خلال مداخلاتی مورد توجه قرار گرفت که به ندرت مورد بحث و اقبال بود، مورد توجه قرار گرفت. پروژه‌های شرکت با تکیه بر عناصر منظر و تلاش در ایجاد تمایز میان آنها و سایر عناصر هویتی، قابلیت توجه و تشخیص آنها را افزایش داد. امروز، مشخصه مشترک پروژه‌های "نونش"، از یک طرف تلاشی برای گنجانیدن عملکرد و متابولیسم فرایندهای طبیعی و از طرف دیگر توجه به جنبه‌های معمارانه، به عنوان حرکتی در برابر جریان "طبیعت‌گرایی محض"، در یک سیستم یگانه است.

نونش در راه دست‌یافتن به این مهم سه نکته را در پروژه‌هایش مورد توجه قرار می‌دهد:

• www.proap.pt

• شرکت PROAP (۲۰۱۱). مستندات نوشتاری پروژه‌های انجام شده. لیسبون. پرتغال.

سیده نفیسه موسویان،
کارشناس ارشد معماری منظر
دانشگاه لاولیت پاریس

S.Nafiseh Musavian, MA
in landscape architecture,
Paris- Lavallette
nafisehmusavian@gmail.com

نوش با تأسیس شرکت PROAP به
همراه پنج تن دیگر از معماران منظر
پرتغالی در سال ۱۹۸۹ در کنار چند
شرکت مهم دیگر با سابقه‌ای در حدود
۵۰ سال، از فعال‌ترین و مطرح‌ترین
معماران نسل اول پرتغال است و با تکیه
بر نظرات و رویکردهای خاص خود به
منظر، پروژه‌های مطرح و بزرگی را در
اروپا و سایر نقاط دنیا طراحی و اجرا
نموده است.

برای تصاویر بخش پرونده
از آرشیو شرکت PROAP
استفاده شده است.
بدین‌وسیله، مجله منظر
نهایت قدردانی خود را از
«خوانو نوش» و خانم «کارلا
سیلویا» از شرکت PROAP
اعلام می‌دارد.

۱. خوانو نوش در تهران.
عکس: سید محمد باقر
منصوری، ۱۳۹۰.

